

คำอธิบายบทบาทของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ในระบบนิเวศ (ecosystem)

บทบาทสำคัญในการมีอยู่ของ พอช. คือการผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งสะท้อนได้จาก 1) สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง 2) สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน 3) มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ 4) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิดร่วมตัดสินใจดำเนินงานติดตามผลการแก้ไขปัญหาและพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน 5) สมาชิกของชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน 6) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาในทุก ๆ ด้านที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกคน และหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน 7) การพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งพาเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป และ 8) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน / ชุมชนอื่น ท้องถิ่น ภาคราชการองค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

จากแผนภาพระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่า กลไกสำคัญที่เกี่ยวข้องที่เป็นองค์ประกอบสำคัญใน 6 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัย 4 คนหรือทุนมนุษย์ ผู้นำชุมชน ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น เงินทุน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกลไกเครือข่ายที่จะทำให้การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่มีความเข้มแข็งและความยั่งยืน ตลอดจนการมีปัจจัยที่จะส่งผลให้การพัฒนา และการแก้ไขปัญหาเกิดความก้าวหน้าและความสำเร็จได้มากหรือน้อย เช่น ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานที่จะเข้าถึงนำพาความเจริญต่างๆ ไปยังพื้นที่ นโยบายการพัฒนาของประเทศและการพัฒนาเชิงพื้นที่ การมีกฎหมายระเบียบต่างๆ ที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคในการพัฒนา ตลอดจนข้อมูลสารสนเทศที่จะนำไปใช้ในการวางแผนและการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาต่างๆ อย่างทันกับสถานการณ์

หากพิจารณาการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาหรือให้ความช่วยเหลือประชาชนนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ยังต้องการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน เช่น กลุ่มเปราะบาง กลุ่มที่ยังไม่หลุดพ้นจากความยากจน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องสร้างพื้นฐานให้พร้อมและให้ความช่วยเหลือกระจายไปอย่างครอบคลุม ระยะที่มีปัจจัยพื้นฐานพร้อมแล้วต้องการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งอยู่รอดสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ หน่วยงานภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก็จะให้การพัฒนาชี้ช่องทาง สร้างโอกาสต่างๆ การพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีความเข้มแข็ง และระยะที่มีความเข้มแข็งจนเป็นส่วนสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและความยั่งยืนต่อคุณภาพชีวิตของตนเองและผู้อื่นในพื้นที่อย่างเข้มแข็งได้ กลุ่มนี้ก็จะมีความจำเป็นของรัฐที่จะเข้าไปช่วยพัฒนาส่งเสริมในเชิงกลไก การเชื่อมโยงสร้างโอกาส สร้างมาตรฐานที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคและประเทศมากขึ้น

51

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่างมีบทบาทการเข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนพัฒนาชุมชนในมิติและบทบาทที่แตกต่างกันตาม หน้าที่ ความรับผิดชอบ เช่น การให้การสงเคราะห์ปัจจัย 4 การให้การศึกษา การพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค ระบบสาธารณสุขการ สวัสดิการพื้นฐาน การส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าท้องถิ่น รวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ในชุมชน ความพร้อมของผู้นำชุมชน และความพร้อมในด้านประชาธิปไตยของชุมชน การส่งเสริม แหล่งเงินทุน การพัฒนาเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดกลไกในชุมชน ส่งเสริมการสร้างอาชีพ รวมถึงการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในชุมชน และการบริหารจัดการชุมชนที่ดีเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

สำหรับ พอช. เมื่อพิจารณาบทบาทอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน พ.ร.ฎ. การจัดตั้งองค์กรแล้วพบว่า พอช. เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญที่จะ เชื่อมโยงความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาชุมชน องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง อันจะนำไปสู่

1. การเพิ่มพลังในการพัฒนา โดยองค์กรชุมชน สามารถเสนอความต้องการในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาด้วยตนเองได้ (มีพลัง มีเสียง) สามารถเข้าถึง การพัฒนา การแก้ไขปัญหา การให้ความช่วยเหลือจากรัฐได้อย่างทั่วถึง (กระจายไม่กระจุก) ตลอดจนการได้รับการพัฒนาและความช่วยเหลือที่สอดคล้อง กับความต้องการ (ถูกต้อง ถูกที่ ถูกเวลา / ลดความซ้ำซ้อนของงบประมาณ / เกิดผลกระทบและประโยชน์ในวงกว้าง/ เกิดความยั่งยืน)
2. การเติบโตของเศรษฐกิจฐานราก ทั้งการเติบโตของเศรษฐกิจชุมชน คุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้ ลดปัญหาหนี้สิน หลุดพ้นความยากจน มีคุณภาพชีวิตที่ดี อันจะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำ นอกจากนั้นแล้ว วัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ได้รับการพัฒนา/สร้างคุณค่า/ดูแลรักษา
3. เป้าหมายที่สำคัญ คือความสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง (พึ่งตนเอง ปรับตัวได้ ลดภาระช่วยเหลือจากรัฐ)

ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระบบนิเวศจะต้องบูรณาการทำงานร่วมกัน โดยมี พอช.เป็นผู้ทำหน้าที่ Area based System Integrator ที่จะเชื่อมโยงให้เกิดความสำเร็จ ในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

๕๓